

МНЕНИЕ НА СТУДЕНТИ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „ЗЪБОТЕХНИК“ ОТНОСНО ОБРАЗОВАТЕЛНО- КВАЛИФИКАЦИОННАТА СТЕПЕН „ПРОФЕСИОНАЛЕН БАКАЛАВЪР“

Ани Атанасова¹, Михаела Варнева¹, Йордан Ковачев², Борис Борисов¹

¹УС „Зъботехник“, Медицински колеж, Медицински университет – Варна

²УС „Зъботехник“, Медицински колеж, Медицински университет – Пловдив

THE OPINION OF DENTAL TECHNOLOGY STUDENTS ABOUT THE EDUCATIONAL QUALIFICATION DEGREE ‘PROFESSIONAL BACHELOR’

Ani Atanasova¹, Mihaela Varneva¹, Yordan Kovachev², Boris Borisov¹

¹TS Dental Technician, Medical College, Medical University of Varna

²TS Dental Technician, Medical College, Medical University of Plovdiv

РЕЗЮМЕ

Преобразуването на полувисшето медицинско образование в университетско - колежанско, е стъпка към хармонизирането му с европейското. Специалността „Зъботехник“ е регулирана професия от направление „Здравни грижи“, в рамките на която се осъществява лечебно-възстановителна, медико-техническа дейност. Обучението е с продължителност три години, само редовна форма. Образователно-квалификационната степен (ОКС) от 2008 г. е „професионален бакалавър“. Хорариумът за обучение е определен от Единните държавни изисквания. Практическото обучение е водещо и включва: упражнения, учебна практика и преддипломен стаж.

Цел на проучването е да се изследва мнението на студенти, обучаващи се по специалност „Зъботехник“, относно нагласите им за промяна на ОКС. За постигане на целта са проучени литературни източници, нормативни документи, учебни програми и учебни планове. Проведено е анонимно анкетно проучване през месец март 2024 г. Обект на изследване са 86 студенти по зъботехника в етап на обучение: от МУ-Варна (65 студенти) и МУ-Пловдив (21 студенти). При представяне и интерпретиране на данните са използвани графичен и сравнителен анализ.

От анализа на получените резултати и проучените източници могат да се направят следните изводи: голяма част от студентите подкрепят промяната на образователно-квалификационната степен и увеличаване срока на обу-

ABSTRACT

The transformation of semi-higher medical education into university-college education is a step toward its harmonization with the European educational framework. The Dental Technician specialty is a regulated profession in the Health Care field of studies, which incorporates treatment-restorative and medical-technical activities. The training lasts three years with the only possibility of regular form of education. The educational qualification degree has been a professional bachelor since 2008. The curriculum is determined by the Uniform State Requirements. The practical training has a leading role and includes various practical studies and activities as well as undergraduate internship.

The purpose of the research is to study the opinion of students specializing in Dental Technology and their attitude to changes regarding the educational qualification degree. In order to achieve the goal, literary sources, normative documents, and curricula were studied. An anonymous survey was conducted in March 2024. The research targets 86 dental technology students in their study stage: 65 students from Medical University of Varna and 21 students from Medical University of Plovdiv. Graphical and comparative analyses have been used to present and interpret data.

The following conclusions can be drawn from the analysis of the research results and the studied sources: the majority of the students support the change regarding the educational qualification degree and the increase of the duration of the educational process (three and a half academic years); more than half of

чение (с продължителност 3,5 г.); повече от половината са на мнение, че промяната на ОКС е предпоставка за бъдещо развитие; увеличаването на срока на обучение ще доведе до по-добра практическа подготовка по специалността, възможност за по-добра професионална реализация и конкурентоспособност на пазара на труда; данните от проучването могат да бъдат полезни на Министерството на образованието за инициране на промяна на ОКС.

Ключови думи: студенти, специалност „Зъботехник“, образователно-квалификационната степен „Професионален бакалавър“, проучване

УВОД

Съвременното развитие на обучението по специалност „Зъботехник“ преминава последователно през няколко периода. От 1942 г. до 1974 г. обучението е със степен средно медицинско и се провежда в София. От 1975 г. до 1989 г. степента на образование се променя от полувисше до средно специално, като има дори и Учебно-производствен комплекс по здравеопазване. От 1974 г. обучение по специалността се провежда и в градовете Варна и Пловдив. От 1990 г. до 1997 г. образованието е полувисше. С Постановление на Министерския съвет (ПМС) №16 от 27.01.1997 г. полувисшите медицински институти се преобразуват в медицински колежи, редовна форма на обучение със срок 3 години и образователно-квалификационна степен (ОКС) „Специалист по...“, професионална квалификация „Зъботехник“, с придобиване на висше образование (1,7). Преобразуването на полувисшето медицинско образование в университетско - колежанско, е стъпка към хармонизирането му с европейското (1). Обучението във висше медицинско училище решава ясно заявена, социално обусловена обществена поръчка да подготвя квалифицирани специалисти. Процесът е организиран и насочен за изграждане и развитие на професионална компетентност, в резултат на което обучаваните усвояват не само определена система от знания и умения, а и се изграждат и развиват като висококвалифицирани специалисти за нуждите на здравеопазването (2,4,8). Качеството на образованието и обучението се определя от социалната му адекватност - от способността да удовлетвори конкретните потребности на обществото и икономиката от специалисти, и от образователните потребности на личността. Доброто качество

the respondents share the opinion that the change in the educational qualification degree is a prerequisite for future development. Extending the duration of education will lead to better practical training in the specialty, increased opportunities for professional realization, and improved competitiveness in the labor market. The research data can be useful to the Ministry of Education to initiate changes in the educational qualification degree.

Keywords: students, specialty Dental Technician, Professional Bachelor educational qualification degree, research

на образование и обучение довежда до формирането на ключови компетенции, като нивото им е обвързано с нивото на знанията и уменията (5).

На 26.09.2008 г. с ПМС № 238 г. в Единните държавни изисквания (ЕДИ) се коригира образователно-квалификационната степен в „Професионален бакалавър по...“. Обучението отговаря на Закона за висше образование и ЕДИ в Р България (1,7).

Понятието „регулирана професия“ е въведена в българското законодателство през 2005 г. с изменения в Закона за професионалното образование и обучение (10).

Специалността „Зъботехник“ е регулирана професия от направление „Здравни грижи“, в рамките на която се осъществява лечебно-възстановителна и медико-техническа дейност.

Практическото обучение е водещо и включва: упражнения, учебна практика и преддипломен стаж. Хорариумът е определен от ЕДИ (9). Преддипломният стаж е през шести семестър по учебна програма с продължителност 600 часа (11,12,13,14) и се провежда в самостоятелни медико-технически лаборатории, които са одобрени за учебни бази.

В Европа и по света, също като у нас, за да се практикува професията, е необходимо специално обучение. То се осъществява в учебни заведения в редовна форма на обучение с минимален срок от 2 и максимален от 6 години за сертифициран зъботехник. В някои от държавите е възможно надграждащо обучение и промяна на професията (клиничен зъботехник). Малък е делът на работещите без специално образование и придобита ОКС. Предпочитани са зъботехници с дипломи „бакалавър“. В някои от страните има и задочна форма на обучение, но тя е за лица, работещи в лаборатории. Обучението у нас

е само редовна форма в медицински колежи във Варна, Пловдив и София, а срокът на обучение е 3 години.

В България зъботехниците не могат да надграждат своята квалификация, да се обучават професионално в по-висока ОКС, свързана пряко с професията. Те могат да кандидатстват в специалност „Управление на здравните грижи“ в бакалавърска и след това магистърска програма. Това обучение не ги обогатява професионално. Насочено е към много широк кръг професионалисти в направление „Здравни грижи“ и по-голямата част от учебните програми и дисциплини нямат нищо общо с професията на зъботехника. Придобитата по-висока ОКС не им дава възможност за професионално развитие по вертикала. Единствено могат да сменят професията си и да станат преподаватели в коледжите във Варна, София и Пловдив (3).

ЦЕЛ

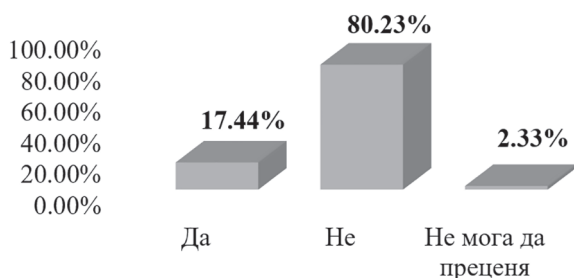
Да се изследва мнението на студенти, обучаващи се по специалност „Зъботехник“, относно нагласите им за промяна на ОКС.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

За постигане на целта са проучени литературни източници, нормативни документи, учебни планове, учебни програми и е проведено анонимно анкетно проучване през месец март 2024 г. Обект на изследване са 86 студенти в етап на обучение: от МУ-Варна (65 студенти - 54,16%) и МУ-Пловдив (21 студенти - 23,33%). При представяне и интерпретиране на данните са използвани графичен и сравнителен анализ.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Анкетното проучване провери дали обучаемите са информирани относно ОКС, която получават след обучението. Установено е, че всички

Фиг. 1. Съответствие между ОКС „Професионален бакалавър“ и обучението

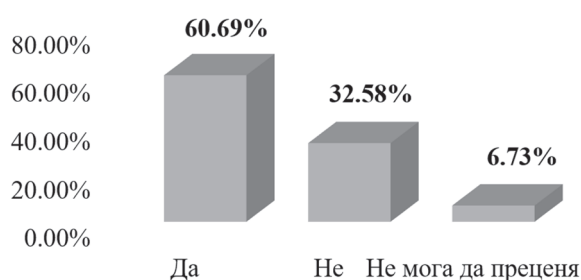
ки анкетирани знаят каква е образователната степен, която придобиват.

Мнението на респондентите относно съответствието между ОКС „Професионален бакалавър“ и обучението е представено на фиг. 1.

Много голяма част от студентите смятат, че обучението и професионалните дейности не съответстват на ОКС и предполагат по-висока образователна степен. Най-вероятно мнението им е продиктувано от познаване на обучението във висшите учебни заведения в Европа и желание за по-бързо придобиване на магистърска степен.

При сега действащите нормативни документи, за да получи развитие по вертикала, зъботехникът може да продължи своето обучение във Факултета по обществено здраве, катедра „Здравни грижи“, но трябва да се обучава 2,5 г. за придобиване на степен „бакалавър“ и още една година за „магистър“. В специалността „Здравен мениджмънт и медико-социални грижи“ обучението за магистърска степен е 2 години.

След 2007 г. специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ преминаха от коледжите във факултетите по обществено здраве със срок на обучение 4 години и ОКС „Бакалавър“. Надграждащото обучение при тях е една година за магистратура по специалност „Управление на здравните грижи“ и възможност за преквалификация в други направления за срок от 1,5–2 години. Изказваме мнение, че всички специалности в направление „Здравни грижи“ трябва да са равнопоставени и да имат еднакви възможности за обучение и преквалификация.

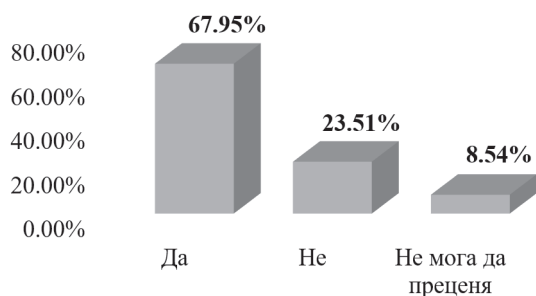

Фиг. 2. Промяна на ОКС с цел бъдещо развитие на респондентите

Голяма част от респондентите заявяват, че промяната на ОКС ще даде по-добра възможност за бъдещо развитие. Около 1/3 са на мнение, че промяната няма да повлияе.

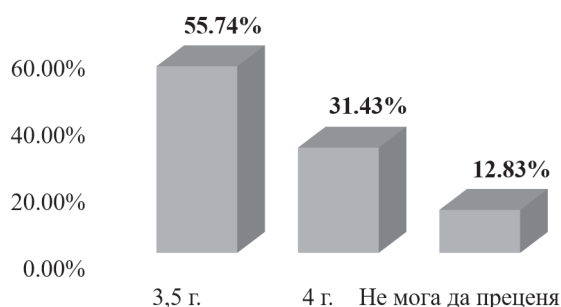
В ЗВО е посочено, че придобиването на ОКС „Бакалавър“ става след четиригодишно обучение по специалността (7). Това е напълно възможно

за всички специалности от направление здравни грижи и увеличаване на преддипломния стаж от един семестър в два, в унисон с учебните планове на медицински сестри и акушерки.

Фиг. 3. Промяна в срока на обучение при промяна на ОКС

Според много голяма част от студентите промяната на ОКС трябва да доведе до промяна и в срока на обучение. Около 1/5 смятат, че това не е необходимо. Предполагаме, че мнението им е продиктувано от факта, че в Европа и по света има колежи с продължителност на обучение три години и ОКС „Бакалавър“.

Фиг. 4. Продължителност на обучението при ОКС „Бакалавър“

Повече от половината анкетирани, които подкрепят промяната в срока на обучение, заявяват, че той трябва да е с продължителност 7 семестъра, а поред 1/3 от студентите - 8 семестъра. Много малка част не могат да преценят.

Респондентите изказват мнение, че промяната в срока на обучение ще даде възможност да се увеличат часовете за практически упражнения в колежа и да се включат нови учебни дисциплини, пряко свързани със специалността (дигитални протоколи за изработване на медицински изделия и др.).

От анализа на получените резултати могат да се направят следните **изводи**:

1. Голяма част от студентите подкрепят промяна на ОКС и увеличаване срока на обучение (с продължителност 3,5 г.).
2. Повече от половината са на мнение, че промяната в ОКС е предпоставка за бъдещо развитие.
3. Увеличаването на срока на обучение ще доведе до по-добра практическа подготовка по специалността, възможност за по-добра професионална реализация и конкурентоспособност на пазара на труда.
4. Данните от проучването могат да бъдат полезни на Министерството на образованието за инициране на промяна на ОКС.

ЛИТЕРАТУРА

1. Варнева, М. Ретроспекция, анализ и социално-психологически проблеми при подготовката и реализацията на „Професионален бакалавър“ по специалност „Зъботехник“. Дисертационен труд, МУ-Варна; 2013.
2. Варнева, М. Удовлетвореност от професионална реализация и обучение на завършили специалност „Зъботехник“ - гарант за качеството на обучение в медицински университет – Варна. Международна научно-практическа конференция „Наука, образование, производство-2014“. Сборник статии. Брянск. 2014: 105-111.
3. Варнева, М. Дейност на зъботехниците-проучване на чуждия опит. Социална медицина. МУ-Варна. 3*2022: 4-13.
4. Воденичаров, Ц., Митова, М., Младенова, С. Медицинска педагогика, Артик 2001: София; 2008:206.
5. Димитрова, К., Ташева, Ст. Мнения и оценки относно качеството на професионалното образование и обучение в България – анализ. Център за контрол и оценка на качеството на образованието. Министерство на образованието и науката. София; 2006:23, достъпно на: https://www.copuo.bg/sites/default/files/uploads/docs/2013-01/ANALIZ_1POO.pdf.
6. Закон за висшето образование обн., ДВ, бр. 112 от 27.12.1995 г. и последвалите изменения публикувани в ДВ в годините.
7. Медицински университет – София. Медицински колеж „Йорданка Филаретова“. Специалност „Зъботехник“. достъпно на: https://mc.mu-sofia.bg/?page_id=2210.
8. Митева, Кр. Процесът на обучение и изграждане на професионалните компетенции на медицинските специалисти.

сп. МП-Сестринско дело“. София.
2011;1-2:47-51.

9. ПМС № 238 от 26.09.2008 г. Наредба за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалностите от професионално направление „ здравни грижи“ за образователно-квалификационна степен „ професионален бакалавър по ...“ дв. бр.87 от 7 октомври 2008г., изм. и доп. дв. бр.1 от 2 януари 2024г.
10. Радева, М. Регулирани професии в здравеопазването – професионална компетентност. Научни трудове на Русенския университет. 2012;51(8.3): 41 -45
11. Учебен план за обучение по специалност „Зъботехник“ в МК-Варна, 2023-2024 г.
12. Учебен план за обучение по специалност „Зъботехник“ в МК-Пловдив, 2021-2022 г.
13. Учебна програма за преддипломен стаж по специалност „Зъботехник“ в МК-Варна, 2022 г.
14. Учебна програма за преддипломен стаж по специалност „Зъботехник“ в МК-Пловдив, 2020 г.

Ани Атанасова
Медицински колеж
бул. „Цар Освободител“ 84
Варна 9000
e-mail: Ani.Atanasova@mu-varna.bg